

See discussions, stats, and author profiles for this publication at: <https://www.researchgate.net/publication/343655574>

Maliye Önlisans Öğrencilerinin Vergi Ahlâkı ve Vergi Bilincinin Ölçülmesi: Kula Meslek Yüksekokulu Örneği Measuring Tax Ethics and Tax Awareness of Associate Degree Students of Fin...

Article · August 2020

CITATIONS

0

READS

492

1 author:

Mutlu Yoruldu

Balikesir University

57 PUBLICATIONS 73 CITATIONS

SEE PROFILE

Maliye Önlisans Öğrencilerinin Vergi Ahlâkı ve Vergi Bilincinin Ölçülmesi: Kula Meslek Yüksekokulu Örneği

Dr. Öğr. Üyesi MUTLU YORULDU

Balıkesir Üniversitesi

İİBF Maliye ABD

mutluyoruldu@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-1010-2938>

Gönderilme Tarihi: 28.05.2020 Kabul Tarihi: 12.06.2020

Öz

Devletlerin en önemli kamusal gelir kaynaklarının başında vergiler gelmektedir. Toplumdaki kişilerin vergiye karşı bakışının olumlu olabilmesi ve vergi gayretlerinin yüksek olması kişilerin vergi ahlâkı ve vergi bilinci düzeylerinin yüksekliği ile ilgilidir. Vergiler toplumda bir anayasal zorunluluğa dayanıyor olsalar da, kişilerin vergiye gönüllü uyumu, vergi idaresi ile vergi mükellefleri arasında vergilendirmeye dayalı ilişkinin sorunsuz sürmesine katkı sağlayabilmektedir. Sürekliliği olan söz konusu ilişkinin vergi idaresi ile vergi mükellefleri arasında uyum içinde yürütülmesi verginin etkinliğini arttırabilen bir husustur. Vergi uyumu veya vergiye gönüllü uyum, kişilerde vergi ahlâkının ve vergi bilincinin sağlanmış olması ile bağlantılıdır. Bu ise özellikle vergi konusunda belli düzeyde eğitimin alınmış olmasıyla ilgilidir. Bu çalışmada maliye önlisans programı öğrencilerinin almış oldukları vergi eğitimlerinin vergi ahlâkları ve vergi bilinçleri üzerindeki etkisi, anket yöntemiyle toplanan verilere SPSS 21.0 programı kullanılarak Ki-Kare analizi uygulanması suretiyle ölçülmüştür. Sonuç olarak yapılan çalışmada, alınan vergi eğitiminin öğrencilerin vergi ahlak ve vergi bilinç düzeylerini arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Vergi Ahlâkı, Vergi Bilinci, Analiz.

JEL Sınıflandırması: H20, K34, G41, H26.

Measuring Tax Ethics and Tax Awareness of Associate Degree Students of Finance Program: Kula Vocational School Case

Abstract

Taxes are the most important sources of income of the governments. Even though taxes are based on a constitutional obligation in the society, voluntary tax compliance of individuals can contribute to a problem-free relationship between tax administration and taxpayers. Voluntary

tax compliance is associated with ensuring tax ethics and tax awareness in individuals. This is related to the fact that a certain level of education has been received, especially on tax. In this study, the effects of the tax training received by the students of the finance associate degree program on tax ethics and tax awareness are measured using the survey method and the SPSS 21.0 program; the data was analyzed by Chi Square analysis. As a result, it was concluded that the training received on tax increases the tax ethics and tax awareness levels of the students.

Keywords: Tax Ethics, Tax Awareness, Analysis.

JEL Classification: H20, K34, G41, H26.

1. GİRİŞ

Vergi, devletlerin kamusal hizmet sunumlarının finansmanında kullanılan ve devletlerin en çok gelir elde ettikleri genel gelir kaynağını oluşturmaktadır. Devletler vergi salma ve tahsil etme yetkilerini anayasalarına bağlı olarak kullanılmaktadırlar. Anayasalardan alınan bu yetki ile toplumdaki herkesten karşılıksız ve zora dayalı olarak vergi vermeleri beklenmektedir. Diğer taraftan anayasal mecburiyet olarak vergi ödemeleri bir zorunluluk olan mükelleflerin ödedikleri veya ödeyecekleri vergi nedeniyle kullanılabilir gelirleri azaldığından ve vergi doğrudan özel bir hizmet karşılığı olmadığından bazı vergi mükellefi olan kişilerin vergi ödeme eğilimleri düşük olabilmektedir. Toplumda vergiye karşı bakış açısının olumlu olması ve vergiye karşı gönüllü uyumun oluşması toplumun vergi ahlâkı ve vergi bilinci düzeyinin yüksek olması ile ölçülebilmektedir. Toplumdaki kişilerin vergi ahlâkı ve vergi bilinç düzeyleri ne kadar yüksek olursa, vergiye karşı gönüllü uyumun ve toplumun vergi gayretinin seviyesi yükselmiş olur. Dolayısıyla, vergi mükellefleri vergi matrahlarını tam ve doğru beyan etme eğiliminde olacağından, hazinenin yaşayabileceği vergi kayıp ve kaçığı miktarı azalabilmektedir.

Vergi ahlâkının ve vergi bilincinin yüksek olduğu toplumlarda vergi verme toplumsal bir sorumluluk olarak düşünülebilmekte ve bunun sonucunda kişilerin vergi matrahını azaltmaya yönelik çabaları söz konusu olmayabilmektedir. Böyle toplumlarda vergi matrahının doğru ve tam gösterilmesi ve sonucunda vergi ödemesinin mükelleflerce tam yapılması bir “dürüstlük” ve devlete “bağlılık” göstergesi olarak görülebilmekte ve vergi kaçırılmaya yönelik her davranış “ahlâksızlık” olarak nitelendirilebilmektedir.

Vergi ahlâkı ve vergi bilincinin özellikle bu alanda verilen eğitim ile oluşturulması, kullanılan yollardan bir tanesi olmaktadır. Yükseköğretim kurumlarında iktisadi ve idari bilimler bölüm ve programlarında vergi

ile ilgili verilen derslerin amaçlarından biri öğrenci kitlesi üzerinde vergi ahlâkının ve vergi bilincinin oluşturulmasıdır. Öğrenciler de aldıkları vergi eğitimleri neticesinde bu sonucun oluşması, anayasal bir yükümlülük olan vergi ödevinin kavranmasına ve usulüne uygun gerçekleşmesine katkı sağlayabilmektedir. Bu çalışmada meslek yüksekokullarındaki maliye programlarında eğitim gören öğrencilerin vergi ahlâkı ve vergi bilinci düzeylerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu anlamda henüz vergi derslerini almaya başlamayan 1. sınıf öğrencileri ile vergi derslerini alan 2. sınıf öğrencilerinin vergi algılarının ne düzeyde olduğu ortaya konulmaktadır.

2. BULGULAR

Amacı ön lisans maliye programı öğrencilerinin vergi eğitimi almadan önce ve vergi eğitimi aldıktan sonra vergi ahlâkı ve vergi bilinci düzeylerinin ölçülmesi olan bu çalışmada elde edilen bulgulara, vergi toplama yöntemlerinden anket yöntemi uygulanarak ulaşılmıştır. 2020 Ocak ayı itibarıyla 85 aktif öğrencisi olan Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kula Meslek Yüksekokulundaki maliye programı öğrencilerine anket uygulanmıştır. Eşit ve dengeli bir dağılım amaçlanmış olup 25’i henüz vergi eğitimine başlamamış 1. sınıf öğrencisi iken; 25’i vergi eğitimi almış veya almaya başlamış 2. sınıf öğrencisidir. Uygulanan ankette öğrencilere “katılıyorum”, “kararsızım” ve “katılmıyorum” seçeneklerinden birini işaretleyebilecekleri 20 soru yönetilmiş ve cevaplandırmaları istenmiştir.

3. YÖNTEM

Yükseköğretim Bilgi Sistemine göre; Türkiye’de 129’u devlet, 79’u vakıf olmak üzere toplam 208 üniversite bulunmaktadır. Bu üniversitelerde 80 maliye lisans programı ve 63 ön lisans programı vardır. Bu çalışmada 63 maliye ön lisans programından biri olan Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kula Meslek Yüksekokulu öğrencileri üzerinde uygulanan anket çalışmalarının analizi ile ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilmektedir. Kula Meslek Yük-

sekokulu maliye programında 1. ve 2. sınıf olmak üzere toplam 85 öğrenci bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle çalışmanın ana kütesini 85 öğrenci oluşturmuştur. Anket verilerinden beklenen faydanın gerçekleşebilmesi için amaca uygun örneklem seçimini yapmak son derece önemli kabul edilmektedir. Bu çalışmada, ana kütle için örneklem seçimi Moser ve Kalton (1979) tarafından örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde kullanılan aşağıdaki formüller ile belirlenmiştir¹.

$$n = \frac{x \cdot (1-x)}{[(S.E (p))]^2}$$

Formülde “n” sınırsız popülasyonda gerekli olan örneklem ölçüsünü ifade eder, “x” ise popülasyonun belli bir davranış kalıbını temsil eder. “1-x” ise bunun tam tersi belli bir davranış göstermeme eğilimini belirtir. Popülasyonun varyans değeri bilinmediğinde bunun 0.50 olarak değerlendirilmesi istenilmektedir. “S.E (p)” ise araştırmanın duyarlılık derecesi veya tahminlerde istenen en yüksek standart hata değeri olarak kabul edilerek 0,06 olarak alınmıştır².

$$\begin{aligned} n &= \frac{0,50 \cdot (1 - 0,50)}{0,06^2} \\ &= \frac{0,25}{0,0036} \\ &= 69 \end{aligned}$$

Sınırsız popülasyonda gerekli örneklem büyüklüğü 69 olarak bulunmuştur. Aşağıdaki formül ise sınırlı bir popülasyonda örneklem büyüklüğünün tespit edilebilmesine ilişkindir. Bu formülde “n*” sınırlı popülasyon ile gerekli örneklem ölçüsü, “n*” sınırsız popülasyonda örneklem ölçüsü ve “N” ise popülasyon büyüklüğüdür. Çalışmanın popülasyonu ise Kula Meslek Yüksekokulunda Maliye Programına kayıtlı olan toplam öğrenci sayısı olan 85’tir.

$$n^* = \frac{n}{\left(1 + \frac{n}{N}\right)}$$

Bu çalışmanın hedef kitlesini oluşturan maliye öğrencileri için Örneklem Büyüklüğü

$$= \frac{69}{1+69/85} = 38,10 \text{ olarak bulunmuştur.}$$

Çalışma kapsamında 25’i 1. Sınıf, 25’i de 2. sınıf olmak üzere toplam 50 maliye öğrencisine anket uygulanmış ve istenilen örneklem büyüklüğünün üzerine çıkmıştır. Dolayısıyla örneklemin ana kitleyi temsil etme eğilimi oldukça yüksektir.

Çalışmada SPSS 21.0 analiz programında nicel analiz tekniklerinden Ki-Kare testi uygulanmıştır. Ki-Kare testlerinden bağımsızlık testine göre analiz yapılmıştır. Bu testin amacı, iki veya daha fazla değişken arasında ilişki olup olmadığının ortaya konulmasıdır.

4. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Vergi mükelleflerinin vergi gayretlerini değerlendirirken araştırılması gerekli bir husus mükelleflerin vergi ahlâk ve vergi bilinç düzeyleridir. Vergi ahlâkı ve bu ahlâka bağlı olarak ortaya çıkan vergi bilinci düzeyi vergi mükelleflerinin vergi uyumlarını etkilemektedir. Vergi ahlâkı ve vergi bilinci kavramları birlikte vergi algısı olarak ifade edilmektedir. Vergi ahlâkı, kişilerin vergi ödeme konusundaki içsel bir motivasyonu olarak kabul edilebilir³. İçsel motivasyondan anlaşılması gereken herhangi bir zorlama ve baskı altında kalmaksızın rızaen vergiye ilişkin ödevlerin yerine getirilmesidir⁴. Vergi ahlâkı vergi kaçırma olduğu gibi bir davranış şekli değil, kişilerin tutum ve eğilimlerini ölçen bir kavramdır. Vergi ahlâkı, gelir elde edenlerin vergilerini kanunlara uygun surette ödemeleri hususundaki tutum ve davranışları ile beraber inanç ve değer yargılarını kapsayan bir subjektif unsurdur⁵. Kısacası vergi ahlâkı, vergiye ilişkin yükümlülük ve sorumlulukların vergi mükellefleri tarafından tam olarak ve zamanında yerine getirilmesini ve vergi normları karşısında kanun dışı yollara başvurmalarını engelleyen ve aksi halde mükellefin bir eksiklik ve utanç hissetmesini sağlayan ve kişi ile bütünleşen bir duygudur⁶. Vergi mükelleflerinin vergi ahlâkları

1 Turgut Çürük, An Analysis of Factors Influencing Accounting Disclosure in Turkey. Doktora Tezi, Exeter University, İngiltere, 2000, s. 15.

2 Çürük, a.g.e.

3 Benno Torgler, “Tax Compliance and Tax Morale: A Theoretical and Empirical Analysis”, Edward Elgar Cornwall, İngiltere, 2007, s. 4.

4 Coşkun Can Aktan, “Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlâkı”, Çimento İşveren Dergisi, İstanbul, 2012, s. 15.

5 Halil Seyidoğlu, Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük, Güzem Yayınları, Ankara, 1992, s. 949.

6 Mehmet Tosuner ve İhsan Cemi Demir, “Toplumsal Bir Olgu Olarak Vergi Ahlâkı”, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2007, Ankara, s. 9.

aşağıda belirtilen sosyolojik, kültürel ve hukuki unsurlardan etkilenebilmektedir⁷.

- Yaş
- Cinsiyet
- Eğitim Durumu
- Medeni Durum
- Çalışma ve Ekonomik Durum
- İnanç Sistemlerine Bağlılık
- Ahlâk Kuralları ve Dürüstlük
- Milli Aidiyet Duygusu
- Kültür Farklılıkları (Örf ve Adetler)
- Utanç Duygusu
- Vergi Kanunlarının Karmaşıklığı ve Sürekli Değişmesi
- Vergi Aflarının Sıklığı
- Mali Yapılandırılmaların Sıklığı
- Vergi Cezalarının Caydırıcılığı
- Bürokrasi

Vergi bilinci ise, vergiler konusunda kişinin sahip olduğu olumlu ve olumsuz tüm bilgi ve algıların tamamını ifade etmektedir⁸. Kısacası vergi bilinci toplumdaki kişilerin vergiye karşı bakış açısını yansıtmaktadır. Bu bakış açısı olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilir. Vergi bilincinin esasını devletin üretmek ve sunmak zorunda olduğu kamusal mal ve hizmetlerin olduğunu ve devletin bu görevlerini yerine getirebilmesi için kaynağa ihtiyacının bulunduğunu ve verginin bu anlamda çok önemli olduğunu bilen kişisel tutum oluşturmaktadır. Kişiler bu gerçeklikten hareketle vergi ödeme istek ve gayreti içerisinde olan bir toplumsal davranış biçimine sahip olmaktadır⁹. Muliari ve Setiawan'a göre (2011) vergi bilinci; vergi mükelleflerinin vergi kanunlarından haberdar olması, bu kanunlara saygılı davranarak tam anlamıyla getirilen vergi kurallarına uyma isteği taşıması şeklinde belirtilmektedir. Nograho (2012) ise vergi bilincini, vergi mükelleflerinin devletin getirmiş olduğu vergi normlarına uymaya çalışma ve bu davranış biçimiyle ülkenin gelişimine destek olma biçiminde ahlâki bir benimseme olarak ifade etmektedir. Vergi bilincinin oturmuş olduğu top-

lumalarda kişiler vergilerin genel anlamda hangi hizmetler için kullanıldığının farkında olmaktadır.

Vergi bilincini ölçmeye yönelik çalışmalarda çeşitli faktörler baz alınarak tespit ve analizler gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların belirli bir kısmında baz alınan unsur ise eğitim olmuştur. Diğer bir ifadeyle alınan eğitimlerin veya kişilerin eğitim düzeylerinin vergi bilinç düzeylerine etkileri araştırılmıştır. Dubin vd. (1990) yapmış oldukları çalışmada eğitim düzeyinin yükselmesi neticesinde kişilerin vergi bilinçlerini gösteren tutum ve davranışların olumsuz yönde değiştiği tespiti yapılmıştır. Fakat Alm vd. (1992) çalışmaları değerlendirildiğinde ise kişilerin eğitim seviyeleri iyileştikçe vergiye ilişkin hususlar daha iyi algılanmakta ve kişilerin vergiye uyum seviyeleri yükselmektedir. Marandu, Mbekomize ve Ifezue (2014)'nin çalışmalarına bakıldığında ise yükseköğretim eğitimi ile vergi bilinci arasındaki ilişki araştırılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre yükseköğretim eğitiminin artması ile kişilerin vergi bilinçlerinin düştüğü ve vergi kaçırma eğilimlerinin arttığı tespitine varılmıştır.

Sonuç olarak vergi ahlâkı ve vergi bilincinin kişilerin eğitim düzeyleri ile ilişkisinin olduğu yapılan çalışmaların ve bu çalışmanın ortak bulgusunu oluşturmaktadır. Kimi çalışmalar eğitim düzeyi ile vergi bilinci arasında pozitif ilişki var sonucuna ulaşmışken kimi çalışmalar ise eğitim düzeyi ile vergi bilinci arasında negatif ilişkinin var olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Eğitim ile vergi zihniyetinin iyileştiği fakat bu durumun oluşmasında (veya bunda) söz konusu eğitim tüm yönleriyle ve akılda kalıcı biçimde verilmesinin etkili olduğu söylenebilir. Bu şartlarda verilmiş olan eğitim kişilerin vergi ahlâkı ve vergi bilinci düzeyinin artmasına yardımcı olabilmektedir. Maliye önlisans öğrencilerine yönelik yapılan bu çalışmada da bu yönde sonuçlar elde edilmiştir.

5. ÖRNEKLEMİN DEMOGRAFİK BİLGİLERİ VE FREKANS ANALİZİ

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kula Meslek Yüksekokulu 2019-2020 eğitim-öğretim döneminde maliye programında aktif olarak maliye eğitimi alan 50 öğrencinin demografik bilgilerinin frekans dağılımı aşağıdaki gibi gerçekleşmiştir.

7 Ali Yurdakul, Vergi Ahlâkı ve Vergi Ahlâkını Belirleyen Faktörlerin Analizi: Bursa İli Örneği, Uludağ Üniversitesi SBE Doktora Tezi, Bursa, 2013, s. 7.

8 Erdoğan Teyyare ve Ensar Kumbaşlı, Vergi Ahlâkı ve Vergi Bilincinin Gelişmesinde Maliye Bölümü Eğitiminin Rolü, AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2016, Cilt:16, Yıl:16, Sayı: 4, 16, s. 4.

9 Abdurrahman Akdoğan, Kamu Maliyesi, Gazi Kitabevi, 15. Baskı, Ankara, 2013, s. 189-190.

Tablo 1: Örneklemin Demografik Bilgileri ve Frekans Analizi Sonuçları

		n	%
Cinsiyetiniz	Kadın	28	56,0
	Erkek	22	44,0
	Toplam	50	100,0
Medeni Durumunuz	Evli	0	0,0
	Bekar	50	100,0
	Toplam	50	100,0
Yaşınız	18-22 yaş arası	49	80,0
	23-30 yaş arası	1	20,0
	Toplam	50	100,0
Akademik Başarı Durumunuz	3 ün altı	33	66,0
	3 ün üstü	17	34,0
	Toplam	50	100,0
Sınıfınız	1.Sınıf	25	50,0
	2.Sınıf	25	50,0
	Toplam	50	100,0
Aylık Harcamanız	500 TL nin altı	20	40,0
	500 TL-750 TL arasında	17	34,0
	750 TL üstü	13	26,0
	Toplam	50	100,0

Ankete katılan öğrencilerin %56'sı kadın, %44'ü erkek öğrencilerden oluşmuştur. Bunun nedeni programa kayıtlı öğrencilerin çoğunluğunun kadın öğrencilerden meydana gelmiş olmasıdır. Akademik başarı durumu olarak 4'lü sistemde, ankete katılım sağlayan öğrencilerin %66'sının not ortalaması 3'ün altındayken, geriye kalan öğrencilerin not ortalamalarının 3'ün üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılan öğrencilerin yarısı 1. sınıf öğrencisiyken diğer yarısı 2. sınıf öğrencisidir. Burada anket sonuçlarının sağlıklı olması amacıyla eşit bir dağılım bilinçli olarak gerçekleştirilmiştir. Ankete katılan öğrencilerin %40'ının aylık geliri 500 TL'nin altındayken, %26'sının aylık geliri 750 TL'nin üzerindedir. Öğrencilerin gelir seviyeleri, gelirleri harcamaya dönüştüğü için sorgulan-

mıştır. Bir başka deyişle aylık harcama ve Katma Değer Vergisi (KDV) gibi tüketim vergilerini tespit edebilmek için demografik bilgilere eklenmiştir.

6. SINIFLAR ARASI Kİ-KARE ANALİZİ SONUÇLARI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Aşağıdaki 20 yargı ve bunlara katılımcıların “katılıyorum”, “kararsızım” ve “katılmıyorum” şekillerinde vermiş oldukları cevaplardan oluşan tabloda analiz sonuçları belirtilmiştir. Sonrasında ise yargıların madde numaraları belirtilerek değerlendirilmeleri yapılmıştır. Ki-Kare analizinde sonuçlar yorumlanırken, anlamlılık düzeyi olarak, 0,05 kullanılmaktadır. Çıkan sonuç “p” şeklinde belirtilir ve $p < 0,05$ olması durumunda anlamlı bir farklılığın olduğu, $p > 0,05$ olması durumunda ise anlamlı bir farklılığın olmadığı söylenebilir.

Tablo 2: Ki-Kare Analizi Sonuçları

		Sınıfınız						Ki-Kare analizi	
		1.Sınıf		2.Sınıf		Toplam		Ki-Kare	p
		n	%	n	%	n	%		
1) Vergi devletin egemenlik gücüne dayanarak zorla toplanmaktadır.	Katılmıyorum	6	50,0	6	50,0	12	100,0	9,4	0,009
	Kararsızım	11	84,6	2	15,4	13	100,0		
	Katılıyorum	8	32,0	1	68,0	25	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
2) Devlet topladığı vergi karşılığında hizmet vermek zorundadır.	Katılmıyorum	3	100,0	0	0,0	3	100,0	-	0,191
	Kararsızım	3	60,0	2	40,0	5	100,0		
	Katılıyorum	19	45,2	2	54,8	42	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
3) Yaptığım harcamalarla her gün KDV ödemekteyim.	Katılmıyorum	5	71,4	2	28,6	7	100,0	-	0,0001
	Kararsızım	12	92,3	1	7,7	13	100,0		
	Katılıyorum	8	26,7	2	73,3	30	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
4) Bir mükellef olarak ödediğim tüm vergilerin farkındayım.	Katılmıyorum	2	50,0	2	50,0	4	100,0	-	0,194
	Kararsızım	9	75,0	3	25,0	12	100,0		
	Katılıyorum	14	41,2	2	58,8	34	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		

5) Vergi ödemek önemli bir vatandaşlık görevidir.	Katılmıyorum	2	100,0	0	0,0	2	100,0	-	0,412
	Kararsızım	2	66,7	1	33,3	3	100,0		
	Katılıyorum	21	46,7	2	53,3	45	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
6) Ufak tefek vergi kaçakçılığı girişimleri makul karşılanmalıdır.	Katılmıyorum	15	45,5	1	54,5	33	100,0	-	0,641
	Kararsızım	8	57,1	6	42,9	14	100,0		
	Katılıyorum	2	66,7	1	33,3	3	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
7) Vergi kaçırсам ve bunu yakın çevrem öğrense çok utanırım.	Katılmıyorum	6	66,7	3	33,3	9	100,0	-	0,682
	Kararsızım	3	42,9	4	57,1	7	100,0		
	Katılıyorum	16	47,1	1	52,9	34	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
8) Eğer fırsatım olsaydı vergi kaçırırdım.	Katılmıyorum	21	52,5	1	47,5	40	100,0	-	0,768
	Kararsızım	1	33,3	2	66,7	3	100,0		
	Katılıyorum	3	42,9	4	57,1	7	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
9) Bir mükellef için vergi ödemek ahlâklı olmanın göstergesi sayılır.	Katılmıyorum	5	62,5	3	37,5	8	100,0	-	0,282
	Kararsızım	10	62,5	6	37,5	16	100,0		
	Katılıyorum	10	38,5	1	61,5	26	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
10) Bir toplumun vergi ahlâkının düşük olması devleti mali anlamda zorlamaktadır.	Katılmıyorum	4	66,7	2	33,3	6	100,0	-	0,551
	Kararsızım	8	57,1	6	42,9	14	100,0		
	Katılıyorum	13	43,3	1	56,7	30	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
11) Bugün ödenmeyen vergiler gelecek nesillerin vergi yükünü artırır.	Katılmıyorum	3	60,0	2	40,0	5	100,0	-	0,513
	Kararsızım	5	71,4	2	28,6	7	100,0		
	Katılıyorum	17	44,7	2	55,3	38	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
12) Vergi ahlâkı önemli bir gelişmişlik göstergesidir.	Katılmıyorum	0	0,0	2	100,0	2	100,0	-	0,031
	Kararsızım	10	76,9	3	23,1	13	100,0		
	Katılıyorum	15	42,9	2	57,1	35	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
13) Almış olduğum vergi eğitimi vergi ahlâkımı geliştirmektedir.	Katılmıyorum	1	33,3	2	66,7	3	100,0	-	0,656
	Kararsızım	11	57,9	8	42,1	19	100,0		
	Katılıyorum	13	46,4	1	53,6	28	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
14) Vergi bilinci bireyin vergi ödemesi gerektiği konusunda sahip olduğu duygudur.	Katılmıyorum	1	100,0	0	0,0	1	100,0	-	0,411
	Kararsızım	2	28,6	5	71,4	7	100,0		
	Katılıyorum	22	52,4	2	47,6	42	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
15) Vergi bilinci seviyesi eğitimle artırılır.	Katılmıyorum	2	50,0	2	50,0	4	100,0	-	0,533
	Kararsızım	9	64,3	5	35,7	14	100,0		
	Katılıyorum	14	43,8	1	56,3	32	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
16) Toplumda kişilerin vergilerini tam ve düzenli şekilde ödediklerini düşünmüyorum.	Katılmıyorum	1	33,3	2	66,7	3	100,0	-	0,817
	Kararsızım	8	47,1	9	52,9	17	100,0		
	Katılıyorum	16	53,3	1	46,7	30	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
17) Bireylerin eğitim seviyesi arttıkça vergi kaçırma isteği de azalır.	Katılmıyorum	8	88,9	1	11,1	9	100,0	-	0,041
	Kararsızım	6	42,9	8	57,1	14	100,0		
	Katılıyorum	11	40,7	1	59,3	27	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
18) Bir vatandaş olarak vergi ödemezsem vicdanen rahatsız olurum.	Katılmıyorum	3	50,0	3	50,0	6	100,0	-	1
	Kararsızım	5	55,6	4	44,4	9	100,0		
	Katılıyorum	17	48,6	1	51,4	35	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
19) Ödenen vergilerin topluma hizmet olarak döndüğünü düşünmekteyim.	Katılmıyorum	4	40,0	6	60,0	10	100,0	0,502	0,778
	Kararsızım	9	52,9	8	47,1	17	100,0		
	Katılıyorum	12	52,2	1	47,8	23	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		
20) Vergi dağılımının adil olması vatandaşların vergi bilincini artırır.	Katılmıyorum	0	0,0	2	100,0	2	100,0	-	0,388
	Kararsızım	6	60,0	4	40,0	10	100,0		
	Katılıyorum	19	50,0	1	50,0	38	100,0		
	Toplam	25	50,0	2	50,0	50	100,0		

Analiz Yorumları:

1) Sınıflar arasında “Vergi devletin egemenlik gücüne dayanarak zorla toplanmaktadır” önermesine kararsızım diyenlerin oranı (%84,6) 1. sınıflarda anlamlı derecede yüksek görülmektedir ($p < 0,05$).

2) Sınıflar arasında “Devlet topladığı vergi karşılığında hizmet vermek zorundadır” önermesine katılma açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, katılmıyorum oranı (%100,0) 1. sınıflarda daha yüksek görülmektedir.

3) Sınıflar arasında “Yaptığım harcamalarla her gün KDV ödemekteyim” önermesine kararsızım diyenlerin oranı (%92,3) 1. sınıflarda anlamlı derecede yüksek görülmektedir ($p < 0,05$).

4) Sınıflar arasında “Bir mükellef olarak ödediğim tüm vergilerin farkındayım” önermesine katılma açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, kararsızım oranı (%75,0) 1. sınıflarda daha yüksek görülmektedir.

5) Sınıflar arasında “Vergi ödemek önemli bir vatandaşlık görevidir” önermesine katılma açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, katılmıyorum oranı (%100,0) 1. sınıflarda daha yüksek görülmektedir.

6) Sınıflar arasında “Ufak tefek vergi kaçakçılığı girişimleri makul karşılanmalıdır” önermesine katılma açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, katılmıyorum oranı (%66,7) 1. sınıflarda daha yüksek görülmektedir.

7) Sınıflar arasında “Vergi kaçırırsam ve bunu yakın çevrem öğrense çok utanırım” önermesine katılma açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, katılmıyorum oranı (%66,7) 1. sınıflarda daha yüksek görülmektedir.

8) Sınıflar arasında “Eğer fırsatım olsaydı vergi kaçırırdım” önermesine katılma açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte kararsızım oranı (%66,7) 2. sınıflarda daha yüksek görülmektedir.

9) Sınıflar arasında “Bir mükellef için vergi ödemek ahlâklı olmanın göstergesi sayılır” önermesine katılma açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte katılmıyorum ve kararsızım oranı (%62,5) 1. sınıflarda eşit olup 2. sınıflardan daha yüksek görülmektedir.

10) Sınıflar arasında “Bir toplumun vergi ahlâkının düşük olması devleti mali ve ekonomik anlamda zorlamaktadır” önermesine katılma açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, katılmıyorum oranı (%66,7) 1. sınıflarda daha yüksek görülmektedir.

11) Sınıflar arasında “Bugün ödenmeyen vergiler gelecek nesillerin vergi yükünü arttırır” önermesine katılma açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, kararsızım oranı (%71,4) 1. sınıflarda daha yüksek görülmektedir.

12) Sınıflar arasında “Vergi ahlâkı önemli bir gelişmişlik göstergesidir” önermesine kararsızım diyenlerin oranı (%76,9) 1. sınıflarda anlamlı derecede yüksek görülmektedir ($p < 0,05$).

13) Sınıflar arasında “Almış olduğum vergi eğitimi vergi ahlâkımı geliştirmektedir” önermesine katılma açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, katılmıyorum oranı (%66,7) 2. sınıflarda daha yüksek görülmektedir.

14) Sınıflar arasında “Vergi bilinci bireyin vergi ödemesi gerektiği konusunda sahip olduğu duygudur” önermesine katılma açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, katılmıyorum oranı (%100,0) 1. sınıflarda daha yüksek görülmektedir.

15) Sınıflar arasında “Vergi bilinci seviyesi eğitimle arttırılır.” önermesine katılma açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, kararsızım oranı (%64,3) 1. sınıflarda daha yüksek görülmektedir.

16) Sınıflar arasında “Toplumda kişilerin vergilerini tam ve düzenli şekilde ödediklerini düşünmüyorum.” önermesine katılma açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, katılmıyorum oranı (%66,7) 2. sınıflarda daha yüksek görülmektedir.

17) Sınıflar arasında “Bireylerin eğitim seviyesi arttıkça vergi kaçırma isteği de azalır.” önermesine kararsızım diyenlerin oranı (%88,9) 1. sınıflarda anlamlı derecede yüksek görülmektedir ($p < 0,05$).

18) Sınıflar arasında “Bir vatandaş olarak vergi ödemezsem vicdanen rahatsız olurum.” önermesine katılma açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p > 0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, kararsızım oranı (%55,6) 1. sınıflarda daha yüksek görülmektedir.

19) Sınıflar arasında “Ödenen vergilerin topluma hizmet olarak döndüğünü düşünmekteyim.” önermesine katılma açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, katılmıyorum oranı (%60,0) 2. sınıflarda daha yüksektir.

20) Sınıflar arasında “Vergi dağılımının adil olması vatandaşların vergi bilincini artırır.” önermesine katılma açısından anlamlı bir farklılık görülmemektedir ($p>0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte, katılmıyorum oranı (%100,0) 2. sınıflarda daha yüksek görülmektedir.

7. SONUÇ

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Kula Meslek Yüksekokulu Maliye Programı öğrencilerine vergi ahlâkı ve vergi bilinci düzeylerini ölçmek ve maliye programında verilen vergi eğitimlerinin vergi ahlâkı ve vergi bilincini oluşturmada etkili olup olmadığını tespit edebilmek amacıyla anket uygulamasıyla veri toplanmıştır. Anket uygulaması ile henüz vergi eğitimlerini almaya başlamamış 1. sınıf öğrencilerine hem de vergi eğitimlerini alan ve almaya başlayan 2. sınıf öğrencilerine amaçlanan ölçümü yapabilmek için toplam 20 soru yöneltilmiştir. Bu şekilde toplanan bulgular SPSS 21.0 analiz programından yararlanılarak değişkenler arasında ilişkinin düzeyini ortaya koyabilmek için Ki-Kare analizine tabi tutulmuştur. Gerçekleştirilen analiz sonucunda ortaya çıkan nicel bilgiler her iki sınıf arasında yorumlanmıştır.

Gerçekleştirilen analiz sonuçları vergi eğitimini alan öğrencilerle, vergi eğitimini henüz almaya başlamamış öğrencilerin vergi ahlâkı ve vergi bilinci düzeyleri arasında farklılıklar olduğunu ortaya koymuştur. 1. sınıf öğrencilerinin henüz verginin ne olduğu, vergi mükellefi olup olmadıkları ve vergi kaçırma eğilimleri konularında eksikliklerinin var olduğu saptanmıştır. 2. sınıf öğrencilerinin vergi farkındalıklarının almış oldukları eğitime bağlı olarak daha yüksek olduğu söylenebilir. Türk Vergi Sistemi ve Vergi Hukuku gibi temel vergi derslerinin 2. sınıf müfredatında olması ve 2. sınıf öğrencilerinin bu dersleri görmüş ve görüyor olmaları vergi ahlâklarının ve vergi bilinçlerinin olumlu anlamda değişmesine neden olduğunu ifade etmek mümkündür. Dolayısıyla öğrencilere verilen vergi eğitimlerinin vergiye karşı bakış açılarının şekillenmesinde pozitif katkı sağladığı, bunlar ve benzeri derslerin eğitim müfredatına konulmasıyla hedeflenen amaca ulaşıldığı söylenebilir. Kısacası, önlisans maliye programı öğrencilerinin eğitim periyodları sonunda mezun olduklarında bir maliyecinin bilmesi gereken temel ilke ve esaslara sahip

olduklarını ve sorumluluklarını ve yükümlülüklerini yerine getirmede başarılı olabileceklerini belirtmek mümkündür.

Bireylerin önlisans eğitimleri sürecinde aldıkları vergi eğitimlerinin vergi ahlâk ve bilinçlerinin oluşmasına veya iyileşmesine katkı sağladığı yapılan anket ve analizlerin sonucu olarak görülmektedir. Dolayısıyla vergi eğitimlerinin ilköğretim seviyesinden ilk yıllarında animasyon ve hikâyeler yoluyla ve daha çok görseller kullanılarak öğrencilere verilmesinin ve 6’ncı-7’nci sınıflar itibariyle kapsamının biraz daha genişletilmesinin toplumsal vergi bilincinin gelişmesine destek sağlayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla vergi ahlâk ve bilincinin bireyler bazında gelişmesiyle toplumun vergi gayreti de bundan olumlu etkilenmiş olacaktır.

Bu araştırmanın temel amacını maliye önlisans öğrencilerinin vergi ahlâkı ve vergi bilinci seviyelerinin analiz edilmesi oluşturmuştur. Özellikle meslek yüksekokullarında maliye programı öğrencilerine verilen vergi derslerinin vergi ahlâkı ve vergi bilinci üzerinde etkili olup olmadığının saptanması ana amaca ulaşabilmek için bir yol olarak kullanılmıştır. Sonuç olarak da, maliye önlisans programlarında verilen vergi eğitimlerinin öğrencilerin vergi ahlâk ve bilinçleri üzerinde olumlu katkısının olduğunu göstermiştir.

KAYNAKÇA

- Alm, James, Jackson, B.R. ve McKee, M., Institutional Uncertainty and Taxpayer Compliance, **American Economic Review**. 1992.
- Akdoğan, Abdurrahman, **Kamu Maliyesi**, Gazi Kitabevi, 15. Baskı, Ankara. 2013.
- Aktan, Coşkun, Can., “Vergi Psikolojisinin Temelleri ve Vergi Ahlâkı”, **Çimento Dergisi**, İstanbul. 2012.
- Benno, Torgler, Tax Compliance and Tax Morale: A Theoretical and Empirical Analysis, İngiltere: **Edward Elgar**, Cornwall. 2007.
- Çürük, Turgut, An Analysis of Factors Influencing Accounting Disclosure in Turkey, Doktora Tezi, Exeter University, İngiltere. 2000.
- Dubin, J.A.; Graetz, M.J. ve Wilde, L.L., The Effect of Audit Rates on the Federal Individual Income Tax: 1977-1986, **National Tax Journal**. 1990.
- Marandu, Edward E., Mbekomize, C. J. & Ifezue, A. N., “Determinants of Tax Compliance: A Review of Factors and Conceptualizations”, **Proceedings**

of the First Middle East Conference on Global Business, Economics, Finance and Banking (ME14 DUBAI Conference) Dubai. 2014. Mertler, C. A. ve Vannatta, R. A., *Advanced and Multivariate Statistical Methods: Practical Applicati*. 2005.

- Muliari ve Setiawan, Pengaruh Persepsi tentang Sanksi Perpajakan dan Kesadaran Wajib Pajak pada Kepatuhan Pelaporan Wajib Pajak Orang Pribadi di Kantor Pelayanan Pajak Pratama Denpasar Timur. **Jurnal Akuntansi dan Bisnis: Fakultas Ekonomi Universitas Udayana**. 2011.

- Nugroho, R. A., Faktor-Faktor yang Mempengaruhi Kemauan Untuk Membayar Pajak dengan Kesadaran Membayar Pajak sebagai Variabel Intervening (Studi Kasus Wajib Pajak Orang Pribadi yang Melakukan Pekerjaan Bebas yang Terdaftar di KPP Pratama

Semarang Tengah Satu). Skripsi Tidak Dipublikasi, Fakultas Ekonomika dan Bisnis Universitas Diponegoro. 2012.

- Teyyare, Erdoğan ve Ensar Kumbaşlı, Vergi Ahlakı ve Vergi Bilincinin Gelişmesinde Maliye Bölümü Eğitiminin Rolü, **AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 2016.

- Seyidoğlu, Halil, **Ekonomik Terimler Ansiklopedik Sözlük**, Güzem Yayınları, Ankara. 1992.

- Tosuner, Mehmet ve Demir, İhsan, “Toplumsal Bir Olgu Olarak Vergi Ahlakı”, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Ankara. 2007.

- Yurdakul, Ali, Vergi Ahlakı ve Vergi Ahlakımı Belirleyen Faktörlerin Analizi: Bursa İli Örneği, Uludağ Üni SBE Doktora Tezi, Bursa. 2013.